

ПРОЦЕСИ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Банківська система є основним елементом економіки країни. У 2014-2015 роках Україна переживає поєднання політичної, фінансово-економічної та банківської криз. Станом на 1 січня 2014 року кількість банків, які мають банківську ліцензію Національного банку України, становила 180, а на 1 жовтня 2015 року – 122. На протязі 2014 року було визнано неплатоспроможними 33 банки, по 17 з яких були прийняті рішення про ліквідацію [4].

Одним із ключових завдань реформування банківської системи України, на наш погляд, є не ліквідація банків, а їх реорганізація, яка спрямована на фінансове оздоровлення, підвищення рівня капіталізації, ліквідності та платоспроможності банківських установ.

Питання реорганізації банків шляхом злиття та поглинання розглядали такі вітчизняні науковці, як С. Д. Богма [1], Я. О. Гусєв [1], І. В. Краснова [2], М. Я. Лисенко [3], А. В. Нікітін [2], Н. В. Радова [5], О. І. Скоробогач [6], П. Б. Чурило [7], Н. С. Яременко [8] та ін. Однак питання реформування банківської системи України шляхом реорганізації банків через злиття та поглинання в умовах банківської кризи залишаються не вирішеними.

Метою тез є обґрунтування реорганізації банків шляхом їх злиття та поглинання як найбільш дієвих інструментів реформування банківського сектора України.

Реорганізація є головним напрямком реформування банківської системи України з метою наступного проведення заходів з підвищення фінансової стійкості, капіталізації, конкурентоспроможності та ресурсного потенціалу банків і формування оптимальної їх кількості.

Для подальшого реформування банківської системи України актуальним є підвищення рівня капіталізації банків завдяки їх реорганізації шляхом злиття та поглинання (приєднання).

Слід зазначити, що у банківському законодавстві України відсутній термін «поглинання».

На думку І. В. Красної, А. В. Нікітіна при поглинанні акції або активи банку, що поглинаються, стають власністю покупця. При цьому банк продовжує функціонувати [2].

На нашу думку, у банківському законодавстві України доцільно виокремити термін «поглинання банку».

Процеси злиття та приєднання банків передбачають збільшення розміру капіталу через об'єднання кількох індивідуальних капіталів в один, зменшення кількості банків з одночасним зростанням концентрації банків, що залишилися [3, с. 431].

У процесі злиття і поглинання на банківському ринку відбувається і консолідація та концентрація банківського капіталу.

Необхідність консолідації капіталу у вітчизняній банківській системі зумовлена [4; 7]:

- великою кількістю діючих банків (на 1 жовтня 2015 року – 122);
- низьким рівнем статутного капіталу. 88 банків третьої і четвертої груп мають статутний капітал до 500 млн. грн., у тому числі 20 банків четвертої групи – менше 120 млн. грн.

В Україні, як і в інших країнах світу, для процесів злиття та приєднання притаманна хвилеподібна динаміка, що зумовлено, насамперед, циклічністю розвитку світової та національної економік.

У розвитку реорганізації банків в Україні можна виокремити декілька етапів. Слід зазначити, що на всіх етапах відбувалася реорганізація банків шляхом зміни їх організаційно-правової форми, зокрема державні банки перетворювалися у комерційні, типу акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю, які потім перетворювалися у відкриті акціонерні товариства, а згодом у публічні акціонерні товариства.

На першому етапі, який тривав з 1991 року і до фінансової кризи 1998 року, відбувалося перетворення державних банків у комерційні.

Другий етап, який тривав після кризи з 1999 року по 2004 рік характеризувався об'єднанням вітчизняних банків [6, с. 63].

Третій етап тривав з 2005 року по 2009 рік. Починаючи з 2005 року спостерігається активізація ринку угод злиття та поглинання банків в Україні за участю іноземних інвесторів [1, с. 47].

Починаючи з 2009 року активність цих процесів знижується у декілька разів. Це може пояснюватися світовою фінансовою кризою [5, с. 205-206].

На четвертому етапі, який розпочався після кризи і триває з 2010 року по даний час, відбувається активізація на ринку злиття та приєднання банків.

Висновки. На основі проведеного дослідження методів та процесу злиття і приєднання (поглинання) можна зробити наступні висновки щодо процесів реорганізації банківських установ в Україні:

1. Основними цілями при реорганізації банків шляхом злиття, приєднання та поглинання для іноземних інвесторів є вихід на український ринок, а для вітчизняних інвесторів – підвищення конкурентоспроможності та платоспроможності, збільшення капіталу.

2. Аналіз досвіду реорганізації українських банківських установ свідчить, що першими кандидатами на злиття, приєднання та поглинання є банки, створені під певне підприємство чи галузь у випадку погіршення економічної ситуації, в яких працюють підприємства цієї галузі.

3. На сьогодні актуальною є тенденція до злиття вітчизняних банків, де об'єднуються не тільки банки першої та другої груп, а й найбільші та великі банки будуть купувати малі, що в результаті призведе до зменшення їх загальної кількості та зростання рівня концентрації банківського капіталу в Україні.

4. У сучасних умовах іноземний власник виступає як покупцем, так і продавцем банку. Однак прослідковується тенденція виходу іноземного капіталу з українського банківського сектору.

5. Негативні наслідки впливу іноземних інвесторів реорганізацію банків та на консолідаційні процеси у вітчизняній банківській системі можна вирішити за

допомогою державного регулювання та контролю з боку НБУ за процесами злиття і поглинання вітчизняних банків.

6. Ринок злиттів, приєднання та поглинання в банківській системі України має типову після кризову тенденцію. Переважною більшістю укладених угод є продаж менше, ніж 50% акцій банку. Високою є частка приєднання у загальній кількості реорганізаційних угод, що вказує на наявність у банківській системі України неплатоспроможних банків.

7. НБУ проводить політику, що сприяє укрупненню банків, на що вказує підвищення вимог до мінімального розміру регулятивного капіталу банку до 500 млн. грн.

8. Перспективність та успішність банків після реорганізації також залежить від професіоналізму та досвіду спеціалістів на кожному етапі розробки. Даний шлях розвитку дозволить банкам перейти на принципово новий рівень, а використання досвіду неефективних та невдалих процесів злиття та поглинання допоможе уникнути багатьох стратегічних і тактичних прорахунків.

9. Злиття, приєднання та поглинання володіють цілим рядом переваг. Основним з них є синергетичний ефект, що виражається у створенні додаткової вартості від злиття чи приєднання.

Таким чином, в умовах банківської кризи, коли значна кількість банків ліквідується, необхідним є пошук шляхів реформування банківської системи України з метою зменшення банкрутства банків через їх реорганізацію, що сприятиме зростанню довіри до банківської системи загалом і до кожного банку зокрема. На сучасному етапі головними напрямками реформування національної банківської системи, на нашу думку, є активізація процесів злиття приєднання і поглинання банків з метою підвищення їх капіталізації до вимог законодавства щодо розміру статутного капіталу та вимог НБУ щодо мінімального розміру регулятивного капіталу, сприяння неплатоспроможним банкам у легшому виході з фінансової скрути.

Література:

1. Гусев Я. О. Вплив іноземного капіталу на консолідаційні процеси в банківській системі України [Текст] / Я. О. Гусев, С. Д. Богма // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. Праць / Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. – Харків, 2012. – Вип. 1 (12). – С. 46-49.

2. Краснова І. В. Стратегічна реорганізація банківської системи України [Текст] / І. В. Краснова, А. В. Нікітін // Економіка сьогодні: актуальні питання і перспективи. – 2013. – № 2. – С. 69-79.

3. Лисенко М. Я. Перспективи консолідації банківської системи України [Електронний ресурс] / М. Я. Лисенко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, Т. 1 – С. 430-435. – Режим доступу: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2012_27_1/Zb27_1_55.pdf.

4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.bank.gov.ua>.

5. Радова Н. В. Оцінювання ефективності банківських злиттів і поглинань [Текст] / Н. В. Радова // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10 (136). – С. 203-211.

6. Скоробогач О. Стан і тенденції розвитку процесів злиття і поглинання у банківській системі України [Електронний ресурс] / О. Скоробогач // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1(30). – С. 62-66. – Режим доступу: <http://dSPACE.uabs.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/6927/1/Skorobogach.PDF>.

7. Чурило П. Б. Стан здійснення угод злиття і поглинання в банківській системі України [Електронний ресурс] / П. Б. Чурило // Економічний простір. – 2010. – № 41. – С. 171-183. – Режим доступу: http://www.lib.nau.edu.ua/Journals/3_27_2010/Churilo.pdf.

8. Яременко Н. С. М&А в банківському секторі України: останні тенденції [Електронний ресурс] / Н. С. Яременко // Ефективна економіка. – Дніпропетровськ, 2011. – №9. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=705>.